

TIỀM NĂNG DU LỊCH TRONG KIẾN TRÚC VÀ LỄ HỘI CỦA ĐẠO CAO ĐÀI TÂY NINH

Tourism Potential in the Architecture and Festivals of Caodaism in Tay Ninh

Nguyễn Mạnh Tiến⁽¹⁾, Nguyễn Thị Lan Hạnh^{(1)*}, Nguyễn Thị Minh Thu⁽¹⁾

⁽¹⁾Trường Đại học Sài Gòn

TÓM TẮT

Bài báo nghiên cứu thực trạng khai thác giá trị kiến trúc và lễ hội của đạo Cao Đài để phát triển du lịch ở Tây Ninh. Các công trình như Tòa Thánh Tây Ninh và Điện thờ Phật Mẫu kết hợp tinh hoa kiến trúc Đông - Tây, cùng với các lễ hội lớn như Đại lễ vía Đức Chí Tôn và Hội Yến Diêu Trì Cung thu hút đông đảo du khách. Tuy nhiên, các hạn chế về an ninh, vệ sinh và dịch vụ lưu trú cần được khắc phục. Nghiên cứu đề xuất các giải pháp liên quan đến an ninh trật tự, lưu trú, ẩm thực, vệ sinh môi trường, cải thiện tổ chức lễ hội, đa dạng hóa mô hình triển lãm và tăng cường trải nghiệm âm nhạc dân tộc để thúc đẩy du lịch bền vững.

Từ khóa: Giá trị kiến trúc nghệ thuật, Đạo Cao Đài, kiến trúc đạo Cao Đài, lễ hội đạo Cao Đài, du lịch Tây Ninh

ABSTRACT

The article examines the current state of leveraging the architectural and festival values of the Cao Dai religion to promote tourism in Tay Ninh. Iconic structures such as the Tay Ninh Holy See and the Buddha Mother Shrine combine the essence of Eastern and Western architectural styles, along with major festivals like the Duc Chi Ton Ceremony and the Dieu Tri Cung Banquet, which attract a large number of visitors. However, limitations in security, sanitation, and accommodation services need to be addressed. The study proposes solutions related to public security, accommodation, cuisine, environmental sanitation, improvements in festival organization, diversification of exhibition models, and enhanced traditional music experiences to foster sustainable tourism development.

Keywords: Architectural and artistic values, Cao Đài Religion, Cao Đài Architecture, Cao Đài Festivals, Tay Ninh Tourism

1. Đặt vấn đề

Đạo Cao Đài là tôn giáo bản địa do chính người Việt Nam sáng lập năm 1926 tại Tây Ninh. Các giá trị văn hóa của đạo được kết tinh, lan tỏa, hình thành cộng đồng văn hóa riêng, có giá trị thiết thực. Giá trị văn hóa đạo Cao Đài được biểu

hiện qua các hình thức: Giáo lý, nghi lễ, lễ nhạc, kiến trúc, lễ hội. Trong đó, kiến trúc và lễ hội Cao Đài chứa đựng nhiều giá trị văn hóa nghệ thuật truyền thống có sức hút đối với du khách và có thể khai thác để phát triển du lịch. Kiến trúc thờ tự của đạo Cao Đài là sự sáng tạo độc đáo của cư dân

*Tác giả liên hệ: ntlhanh@sgu.edu.vn

Nam Bộ, biểu hiện của sự dung hòa nghệ thuật Đông - Tây, tạo ra sự hài hòa vừa có nét của nhà thờ Công giáo, vừa có nét của chùa Phật giáo. Mỗi nét kiến trúc đều mang một hay nhiều ý nghĩa của văn hóa vùng miền nói chung hay văn hóa tôn giáo nói riêng. Về lễ hội, đạo Cao Đài có hai lễ hội lớn: lễ vía Đức Chí Tôn (9-1 Âm lịch) và lễ hội Yến Diêu Trì Cung (15-8 Âm lịch). Đây là hai lễ hội được cộng đồng Cao Đài sáng tạo trên nền tảng văn hóa dân tộc. Đặc sắc nhất của lễ hội Cao Đài là diễu hành, rước kiệu và triển lãm các tích sử, các ngành nghề xưa kia và triển lãm hoa, quả, bánh, mứt. Lễ hội Cao Đài thu hút hàng trăm ngàn tín đồ tham dự. Tuy có tiềm năng phát triển du lịch nhưng kiến trúc và lễ hội Cao Đài chưa được các nhà kinh doanh dịch vụ du lịch khai thác hiệu quả. Giải pháp nào cho việc khai thác tiềm năng về kiến trúc và lễ hội Cao Đài đạt hiệu quả cao?

2. Đối tượng và phương pháp nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của đề tài là việc khai thác những giá trị nghệ thuật kiến trúc và lễ hội của đạo Cao Đài trong phát triển du lịch tại tỉnh Tây Ninh. Phạm vi nghiên cứu của đề tài chỉ giới hạn là kiến trúc tòa thánh Tây Ninh và hai lễ hội lớn nhất của đạo Cao Đài là Đại lễ vía Đức Chí Tôn (9-1 Âm lịch) và Đại lễ Hội Yến Diêu Trì Cung (15-8 Âm lịch).

Về phương pháp nghiên cứu, nhóm tác giả sưu tầm và tổng hợp các tài liệu về lịch sử, kiến trúc, lễ hội Cao Đài. Nhóm tác giả còn áp dụng phương pháp điền dã, tham gia trực tiếp vào hai lễ hội: Đại lễ vía Đức Chí Tôn (9-1-2024 Âm lịch) Đại lễ Hội Yến Diêu Trì Cung (15-8-2023 Âm lịch, 15-8-2024 Âm lịch). Nghiên cứu áp dụng phương pháp định lượng, khảo sát bằng

bảng hỏi 120 khách du lịch, người dân địa phương. Phương pháp này giúp chúng tôi đo lường mức độ nhận thức, trải nghiệm và sự hài lòng của du khách đối với lễ hội. Phương pháp chọn mẫu được sử dụng là chọn mẫu ngẫu nhiên đơn (simple random sampling) tiếp cận khách du lịch một cách ngẫu nhiên ở các khu vực trung tâm của lễ hội, nơi tập trung nhiều du khách tham gia trải nghiệm. Sau khi khảo sát, dữ liệu được kiểm tra tính hợp lệ, loại bỏ các phản hồi không đầy đủ hoặc không hợp lệ, và được đưa vào Excel để xử lý. Phương pháp nghiên cứu được lựa chọn đảm bảo tính khoa học, độ tin cậy và hữu ích về trải nghiệm và sự hài lòng của khách du lịch khi tham gia các lễ hội đạo Cao Đài.

3. Những giá trị văn hóa nghệ thuật trong kiến trúc và lễ hội của đạo Cao Đài

3.1. Giá trị văn hóa nghệ thuật trong kiến trúc Cao Đài

3.1.1. Kiến trúc đền Thánh

Tòa thánh Tây Ninh là một quần thể kiến trúc tôn giáo độc đáo và là nơi diễn ra Lễ hội vía Đức Chí Tôn, vía Phật Mẫu lớn nhất của đạo Cao Đài. Tòa thánh Tây Ninh tọa lạc tại xã Long Thành, huyện Phú Khương, tỉnh Tây Ninh (nay là Thị trấn Hoà Thành, tỉnh Tây Ninh). Tòa thánh có tên đầy đủ là tòa thánh Đại Đạo Tam Kỳ Phổ Độ hay tòa thánh Cao Đài. Tòa thánh được xây dựng trên một mảnh đất rộng 100 ha, có hàng rào tường bê-tông bao quanh với 12 cổng ra vào. Nổi bật trong quần thể kiến trúc tòa thánh là đền thánh. Đền thánh nằm theo hướng Đông Tây, mặt tiền quay về hướng Tây. Đền thánh được khởi công xây dựng từ năm 1931 và hoàn thành năm 1947, khánh thành vào dịp lễ vía Đức Chí Tôn ngày 09 tháng Giêng năm Ất Mùi (1955).

Đền thánh có chiều dài 97,5 mét, bề ngang 22 mét và cao 28,5 mét, tại lầu

chuông, lầu trống; Nghinh phong đài cao 17 mét; Bát quái đài cao 19 mét. Đền được xây dựng theo cấu trúc Tam đài: Hiệp thiên đài, Cửu trùng đài và Bát quái đài.

Hiệp thiên đài là một ngôi nhà hai tầng, mỗi tầng cao 9 mét. Hai bên có hai đài cao 28,5 mét. Đài bên trái để chuông nên gọi là “Bạch Ngọc chung đài” (Đài để chuông Bạch Ngọc). Đài bên phải để trống nên gọi là “Lôi Âm cổ đài” (Đài để trống Lôi Âm). Trước Hiệp thiên đài có Bao lơn đài xây hình bán nguyệt (phân nửa vòng tròn). Hai bên cửa ra vào có hình Ông Thiện và Ông Ác đối xứng. Tầng hai Hiệp thiên đài được xây dựng theo phong cách kiến trúc cổ truyền đó là ngôi nhà mái ngói đỏ hơi cong. Ở mặt tiền có tạo một Thánh tượng với Thiên Nhân sáng rực tinh thần. Trên nóc Hiệp thiên đài là tượng Phật Di Lặc cưỡi trên lưng cọp. Tầng trệt Hiệp thiên đài là Tịnh tâm điện, đây là nơi tín đồ, chức việc, chức sắc ngồi tịnh tâm trước khi vào chầu lễ. Trên vách điện này, ở ngoài nhìn vào có bức họa Tam Thánh: Nguyễn Bình Khiêm (nhà tiên tri danh tiếng Việt Nam), Victor Hugo (nhà thơ Pháp), Tôn Dật Tiên (nhà cách mạng Trung Quốc).

Cửu trùng đài là một ngôi nhà dài 81 mét, chia làm 9 cấp, mỗi cấp 9 mét, cấp này cao hơn cấp kia khoảng 18 cm. Chín cấp bậc đó tương ứng với chín cấp bậc chức sắc trong đạo Cao Đài, từ tín đồ đến Giáo tông. Các hàng cột bên trong đền thánh được chạm rồng tinh xảo. Ở gian giữa, trần nhà được xây dựng theo kiến trúc mái vòm tròn có gắn các vì sao và có hình sáu con rồng quấn vào nhau, tượng trưng như là một tầng trời. Như vậy, tính từ dưới lên, có chín tầng trời từ thấp lên cao. Theo quan niệm của đạo Cao Đài cho rằng trời có chín tầng. Tại gian thứ nhất Cửu

trùng đài có thờ chữ Khí bằng chữ Hán, bên trái chữ Khí treo phướn Thượng sanh, bên phải chữ Khí treo phướn Thượng phẩm. Cũng tại gian thứ nhất này có bậc năm cấp hình bán nguyệt bằng xi măng, tô đá mài. Bậc cao nhất có tượng Hộ pháp Phạm Công Tắc, bên trái Hộ pháp là tượng Thượng sanh Cao Hoài Sang, bên phải Hộ pháp là tượng Thượng phẩm Cao Quỳnh Cư. Ở gian thứ 9 có để 7 cái ngai bằng gỗ được chạm trổ tứ linh công phu. Một cái ngai lớn nhất trên cùng là ngai Giáo tông, 3 cái ngai kế tiếp là ngai của 3 vị Chương pháp, 3 cái ngai còn lại là ngai của ba vị Đầu sư. Cả 7 ngai tượng trưng cho cấp nhân đạo. Hai bên có lọng tàng và lỗ bộ bửu pháp (hồ lô và gậy; quạt và phát chủ; gươm và phát chủ; hai cây gậy; giỏ hoa lam; hoa sen; ống sáo; cặp ngọc bản). Trên nóc Cửu trùng đài có Nghinh phong đài cao 17 mét. Giữa Cửu trùng đài và Bát quái đài có một gian trống gọi là Cung Đạo, nơi đây Hiệp thiên đài làm nhiệm vụ thông công (tiếp cơ).

Phần sau cùng của đền thánh là Bát quái đài. Bát quái đài là nơi thờ Đức Chí Tôn và các Đấng thiêng liêng. Bát quái đài là ngôi nhà lớn ba tầng hình bát giác. Bên trong Bát quái đài có một cái đài hình bát giác, có 12 cấp được xây bằng xi măng, tô đá mài. Cấp trên cùng đặt quả Càn Khôn. Trên quả Càn Khôn có 3072 vì sao, tượng trưng ba ngàn thế giới, 72 quả địa cầu, trên ngôi sao Bắc Đẩu vẽ Thiên Nhân. Quả Càn Khôn có đường kính 3 thước, 3 tấc. “*Bát Quái Đài là một đài cao được xây tám cạnh đều nhau theo hình tượng của Bát quái đồ nhằm tượng trưng cho quá trình tạo dựng vũ trụ. Bát Quái Đài là nơi thờ Đức Chí Tôn, các vị Giáo chủ các tôn giáo và các chức sắc liễu đạo.*” (Huỳnh Ngọc Thu, 2017, tr.79)

Dưới quả Càn Khôn có ba cái nghi đề thờ Tam giáo Đạo tổ: Đức Thích Ca (giữa), Đức Thái Thượng (trái), Đức Khổng Tử (phải). Tiếp theo bên dưới là long vị của Tam trấn oai nghiêm: Đức Lý Thái Bạch là Nhất Trấn oai nghiêm (giữa), Đức Quan Thế Âm là Nhị Trấn oai nghiêm (trái), Đức Quan Thánh là Tam trấn oai nghiêm (phải). Kế bên dưới nữa là long vị Đức Gia Tô và sau cùng là long vị Đức Khương Thái Công. Các khánh thờ làm bằng gỗ quý và được chạm trổ rất công phu. Trên Thiên bàn (bàn thờ Trời). Cũng trên Thiên bàn cũng có các Thánh tử đạo. Xung quanh Thiên bàn có 8 cột rồng được chạm trổ tinh xảo. Trên nóc Bát quái đài có tạc hình ba vị thần đứng kề lưng vào nhau nhìn về ba phía. Ba vị Thần đó là: Brahma, Siva và Vishnu.

Bên ngoài đền thánh, hai bên có hành lang cũng được trang trí hoa văn tỉ mỉ, màu sắc rực rỡ. Hoa văn là những chùm nho, dây nho và lá nho được chạm trổ mềm mại.

3.1.2. Điện thờ Phật Mẫu

Mãi cho đến bây giờ tại tòa thánh Tây Ninh vẫn chưa có điện thờ Phật Mẫu Trung ương. Điện thờ Phật Mẫu ngày nay là Báo Ân Từ được Hội thánh tạm mượn để làm nơi thờ phượng Đức Phật Mẫu. Báo Ân Từ được chính thức dùng làm điện thờ Phật Mẫu từ ngày 9/1/ năm Đinh Hợi (30/01/1947). Lúc đó Báo Ân Từ còn làm bằng cây, vách đất. Sau một lần trùng tu được khánh thành vào ngày 09/01/ năm Ất Mùi (1955), Báo Ân Từ mới có kiến trúc như ngày nay.

Báo Ân Từ là một tòa nhà đồ sộ, bề ngang 18 mét, bề cao 18 mét (tại lầu chuông) bề dài 61 mét. Tính từ ngoài vào, căn thứ nhất gồm một tầng trệt và một tầng lầu với hai lớp mái ngói hơi cong theo phong cách kiến trúc cổ truyền. Ở giữa có

một cái tháp chuông cao hình vuông với ba lớp mái ngói cong cong, trên nóc tháp chuông có một đóa sen. Mặt tiền Báo Ân Từ được trang trí hoa văn tỉ mỉ. Đặc biệt có 24 phù điêu miêu tả 24 gương hiếu hạnh (Nhị thập tứ hiếu). Nội điện gồm chín căn, mỗi căn chia làm ba gian, gian giữa được bày trí như sau: căn thứ nhất từ ngoài vào có một cái bàn tròn để ban nhạc ngồi hòa nhạc khi hành lễ, một cái nghi đề lễ phẩm chuẩn bị hiến lễ.

Như vậy, ngoài căn dành cho ban nhạc và đồng nhi, nội điện còn lại tám căn. Giáo lý Cao đài giải thích tám căn này tượng trưng là Bát Bửu Cảnh của Đức Phật Mẫu nơi Diêu Trì Cung. Cách bày trí như sau: Tại căn thứ tư có bàn thờ ngoại nghi. Tại căn thứ chín có bàn thờ nội nghi, hai bên có tàng lọng và lỗ bộ kim khí. Căn thứ chín là nơi đặt bàn thờ Đức Phật Mẫu tại chính vị.

Trên bàn thờ đặt một long vị Đức Phật Mẫu. Long vị đề bốn chữ “Diêu Trì Kim Mẫu” bằng Hán tự. Lễ phẩm hiến tế và vị trí sắp xếp cũng giống như Thiên bàn. Trên bức tường có một bức tranh lớn. Bức tranh đắp tượng Đức Phật Mẫu, Cửu Vị Tiên Nương, bốn vị Tiên Đồng nữ nhạc ngồi trên lưng chim thanh loan trong tư thế đáp xuống sân Hoa Điện. Bên trái phía dưới tượng Đức Phật Mẫu có một cung điện gọi là Hoa Điện, và tượng ông Hán Võ Đế tay cầm long tu phiến, đang quỳ ngược mặt lên cung nghinh Đức Phật Mẫu. Bên phải phía dưới tượng Đức Phật Mẫu có tượng Đông Phương Sóc đứng thẳng, hai tay nâng một cái đĩa lên khỏi đầu để đón bốn quả đào tiên. Bức tranh này được phỏng theo tích Hồn rước Diêu Trì. Trước bàn thờ Phật Mẫu có một cổng vòm chạm trổ công phu. Trên đó có hình con chim thanh loan và chín bửu bối của Cửu vị Tiên Nương: đàn

tỳ bà của Nhất nương, lư hương của Nhị nương, quạt long tu của Tam nương, kim bảng của Tứ nương, cây như ý của Ngũ nương, cây phướn tiêu diêu của Lục nương, bông sen của Thất nương, giỏ hoa lam của Bát nương, ống tiêu của Cửu nương.

Hai gian hai bên dùng để thờ chơn linh nam nữ. Gian bên phải đặt bàn thờ chơn linh Nữ phái, gian bên trái đặt bàn thờ chơn linh Nam phái. Trên bàn thờ bên nam có một long vị đề chữ “Tịch Bộ Hữu Công” bằng chữ Hán để thờ các chức sắc có công với đạo. Cột trong nội điện không chạm rồng. Gian giữa, trần nhà được xây dựng theo kiến trúc mái vòm tròn, trên đó trang trí ngôi sao và vẽ con rồng trắng ẩn hiện. Hai gian hai bên, trần nhà được trang trí tứ linh: Long, Lân, Quy, Phụng. Hậu điện là nơi thờ Cửu huyền thất tổ hay gọi là ông bà chung toàn đạo.

Bên trong và bên ngoài hành lang được trang trí nhiều tranh vẽ, mỗi bức tranh mang một điển tích. Tính cả 24 phù điêu nhị thập tứ hiếu được trang trí ở mặt tiền, Báo Ân Từ được trang trí tất cả là 92 điển tích. Báo Ân Từ được trang trí nhiều điển tích như vậy nhằm giáo dục tín đồ lòng trung, hiếu, tiết, nghĩa,...

3.2. Giá trị văn hóa nghệ thuật trong lễ hội Cao Đài

3.2.1. Đại lễ vía Đức Chí Tôn

Đại lễ vía Đức Chí Tôn diễn ra từ ngày 8 cho đến ngày 16 tháng 1 Âm lịch.

Về phần hội:

- 7 giờ ngày 08/01 Âm lịch: Khai mạc Đại lễ vía Đức Chí Tôn, khai mạc các gian triển lãm.

- 18 giờ ngày 09/01 Âm lịch: Diễu hành mừng Đại lễ. Đây là buổi trình diễn nghệ thuật tập thể. Đoàn diễu hành khởi hành tại Nhà thuyền bát nhã theo đường Oai Linh Tiêu đến đường Phạm Hộ Pháp

qua điện thờ Phật Mẫu đến đền thánh và diễu hành ba vòng quanh sân Đại đồng xã. Sau đó, đoàn diễu hành trở về nơi xuất phát. Người dự hội sẽ được xem biểu diễn nhạc dân tộc truyền thống, nhạc Hoa, nhạc Khmer, nhạc Tây, múa tứ linh (long, lân, quy, phụng), lân mã, rồng nhang, múa chim hạc, hoạt cảnh Tam Tạng thỉnh kinh.

Về phần lễ:

0 giờ, ngày 09/01 Âm lịch: Đại lễ vía Đức Chí Tôn tại đền thánh. Lễ phẩm hiến tế Đức Chí Tôn mang tính biểu trưng, mỗi thứ lễ vật có một ý nghĩa. Lễ phẩm gồm có: Hương, đăng (đèn), hoa, quả, rượu, trà. Lễ hiến tế diễn ra trang nghiêm với những quy định về nghi lễ chặt chẽ có nhạc lễ thánh đường, học trò lễ dâng lễ phẩm,...

3.2.2. Đại lễ Hội Yến Diêu Trì Cung

Lễ Hội Yến Diêu Trì cung là lễ hội quan trọng được tổ chức vào ngày 14, 15, 16/8 Âm lịch tại Báo Ân Từ trong nội ô Tòa thánh Tây Ninh.

Về phần hội:

Ngày 14/8 Âm lịch: Khai mạc Đại lễ Hội Yến Diêu Trì Cung, khai mạc các gian trưng bày lễ phẩm. Các gian hàng trưng bày nhiều loại trái cây, hoa tươi, bánh mứt,... “Ngày Trung thu, cũng là ngày vía Đức Diêu Trì Kim Mẫu, nên tại Tòa thánh...bên cạnh việc tổ chức lễ Hội Yến Diêu Trì còn có thêm hình thức hội đi kèm. Đó là việc thi tài nữ công của các nữ tín đồ bằng hình thức làm bánh, chưng trái cây...Đây là cuộc thi được có nguồn gốc từ hình thức tổ chức hội chợ, đấu xảo của cư dân Nam Bộ trước đây.” (Huỳnh Ngọc Thu, 2017, tr.109)

19 giờ, ngày 15/8/Âm lịch: Rước Cộ Tiên. Rước Cộ Tiên là hoạt động đặc sắc trong Đại lễ Hội Yến Diêu Trì Cung. Ngoài diễu hành, biểu diễn múa tứ linh, rồng nhang còn có rước Cộ Tiên. Cộ Tiên là một

chiếc xe hoa trang trí rực rỡ. Trên cỗ có bày tượng Diêu Trì Kim Mẫu, Cửu vị Tiên Nương, các Tiên đồng nữ nhạc.

Về phần lễ:

22 giờ, ngày 15/8/Âm lịch: Đại lễ Hội Yến Diêu Trì Cung tại Báo Ân Từ.

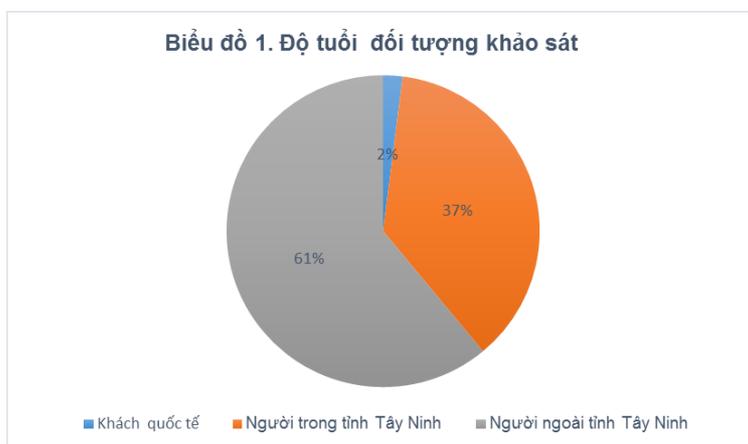
Lễ phẩm hiến tế trong Hội Yến Diêu Trì Cung cũng giống như lễ phẩm hiến tế trong lễ vía Đức Chí Tôn gồm: Hương (nhang), đăng (đèn), tam bửu (hoa, rượu, trà). Đại lễ hiến tế Diêu Trì Kim Mẫu không có học trò lễ, chỉ có đồng nhi thái (đọc kinh) theo điệu nhạc vu dương trầm bổng.

4. Giải pháp khai thác hiệu quả giá trị nghệ thuật và kiến trúc của đạo Cao Đài để phát triển du lịch

4.1. Thực trạng khai thác giá trị nghệ thuật và kiến trúc của đạo Cao Đài để phát triển du lịch

Thuận lợi

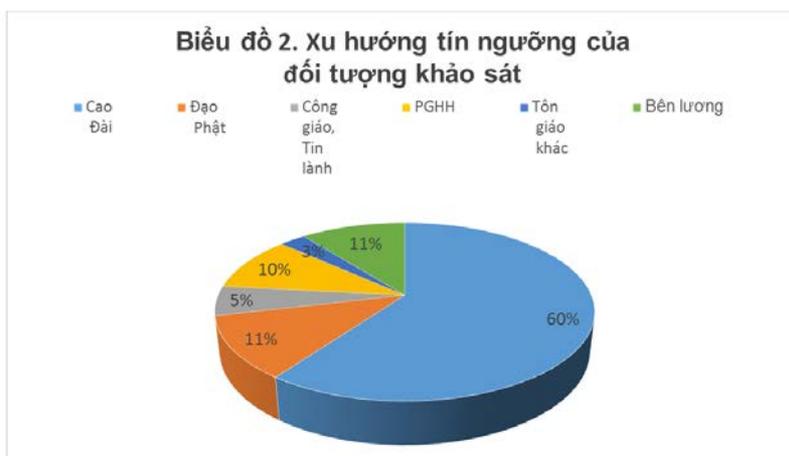
Lễ hội Cao Đài thu hút hàng trăm ngàn người tham dự. Tuy tỷ lệ người ngoài tỉnh và khách quốc tế chỉ có 39% nhưng con số này không phải là nhỏ. Các công ty cung cấp dịch vụ cần quan tâm, đáp ứng nhu cầu về ăn ở, lưu trú cho đối tượng khách này.

Nguồn: Kết quả khảo sát của nhóm tác giả, 2024

Đến tham dự lễ hội Cao Đài không chỉ có tín đồ đạo Cao Đài mà còn có tín đồ các tôn

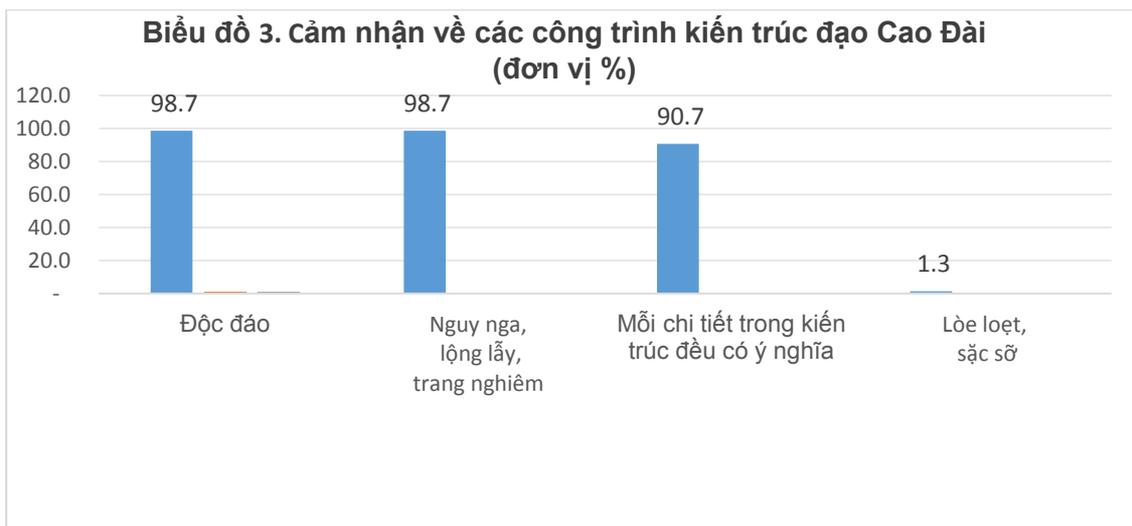
giáo khác và người không theo đạo. Qua khảo sát, chúng tôi thấy con số này đạt tới 40%.

Nguồn: Kết quả khảo sát của nhóm tác giả, 2024

Kiến trúc Cao Đài được đánh giá là độc đáo, lộng lẫy, trang nghiêm. Qua khảo sát, chúng tôi thấy rằng có 98,7% khách du lịch cho rằng kiến trúc Cao Đài độc đáo, nguy nga, lộng lẫy, trang nghiêm. Có đến

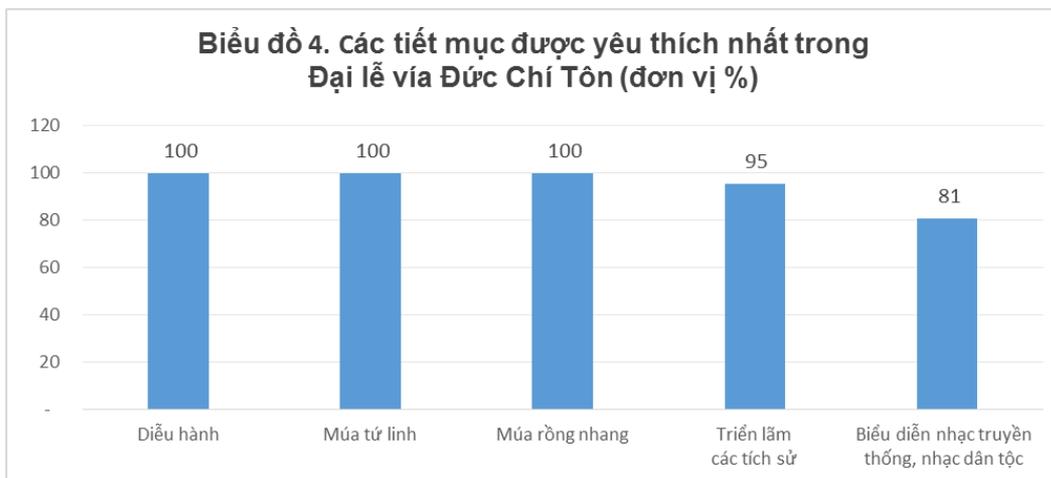
90,7% khách du lịch cho rằng mỗi chi tiết trong kiến trúc Cao Đài đều có mang ý nghĩa tôn giáo. Chỉ có 1,3% cho rằng kiến trúc Cao Đài lòe loẹt, sặc sỡ. chức kiểm tra trước và sau thực nghiệm.

Nguồn: Kết quả khảo sát của nhóm tác giả, 2024

Lợi thế thu hút người tham gia lễ hội Cao Đài là phần hội bao gồm các hoạt động nghệ thuật như: Diễu hành, rước Cộ

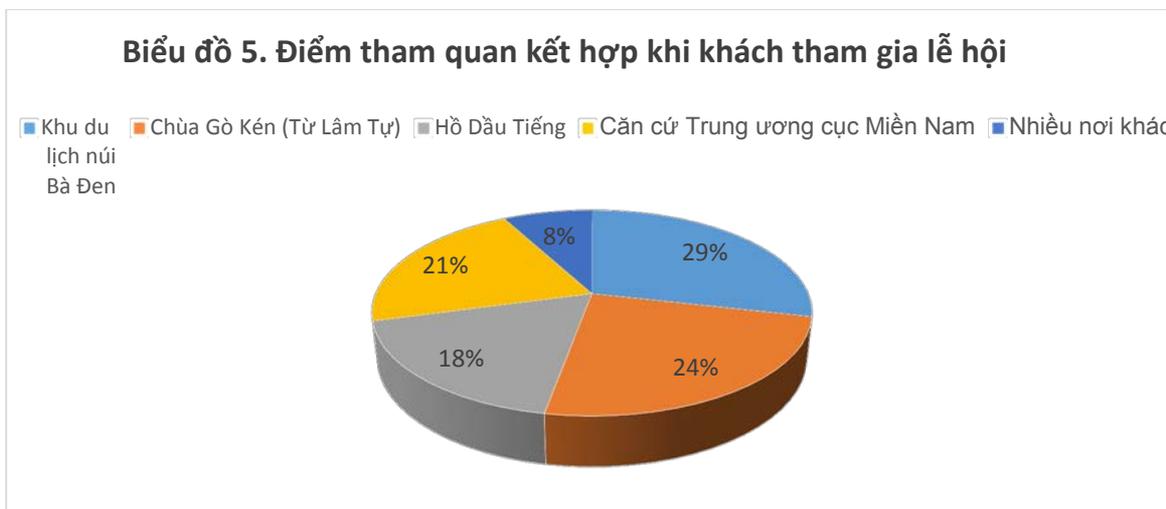
Tiên, múa tứ linh, múa rồng nhang, triển lãm. Khi khảo sát, hầu như 100% khách du lịch thích các hoạt động này.

Nguồn: Kết quả khảo sát của nhóm tác giả, 2024

Tây Ninh có nhiều di tích, danh lam thắng cảnh. Đây là một lợi thế thu hút khách du lịch đến tỉnh này. Khi đến tham dự lễ hội Cao Đài, người tín đồ Cao Đài và

du khách còn kết hợp tham quan các di tích, danh thắng khác như: Khu du lịch tâm linh núi Bà Đen, chùa Gò Kén, hồ Dầu Tiếng, Trung ương Cục Miền Nam,...

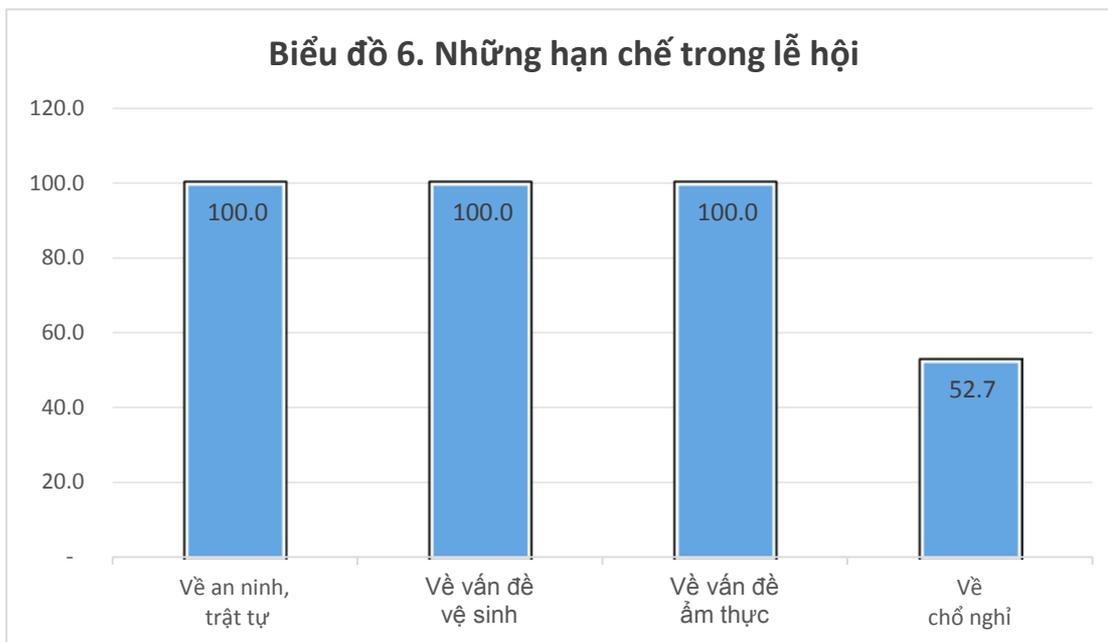

Nguồn: Kết quả khảo sát của nhóm tác giả, 2024

Kiến trúc và Lễ hội Cao Đài là một lợi thế để khai thác và phát triển du lịch. Bên cạnh đó, Tây Ninh có nhiều di tích, thắng cảnh để thu hút khách du lịch tham gia lễ hội Cao Đài đến tham quan vãng cảnh. Với những thuận lợi đó, khi khảo sát thì biết có đến 83% khách du lịch muốn trở lại tham quan lễ hội Cao Đài nói riêng và Tây Ninh nói chung.

Hạn chế

Nhìn chung, các lễ hội ở Việt Nam đều có những hạn chế giống nhau như: về an ninh, trật tự, vấn đề vệ sinh, vấn đề ẩm thực, lưu trú,... Qua khảo sát, chúng tôi thấy có đến 100% du khách lo ngại về vấn đề an ninh, trật tự, vấn đề vệ sinh, vấn đề ẩm thực. có 52,7% du khách lo lắng về chỗ nghỉ ngơi.

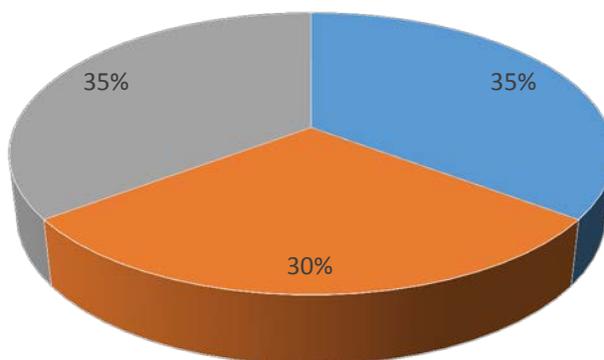
Nguồn: Kết quả khảo sát của nhóm tác giả, 2024

Qua khảo sát, chúng tôi thấy có 8% khách du lịch nghỉ ở nhà nghỉ và khách sạn. Số còn lại họ nghỉ ở nhà riêng, nhà người thân hoặc nghỉ tạm. Chúng tôi có hỏi 41% khách nghỉ tạm trong tòa thánh thì được họ trả lời các lý do như sau: Khách sạn, nhà nghỉ nhận đủ khách; Giá khách sạn, nhà nghỉ đắt đỏ; Tiện tham gia các hoạt động của lễ hội. Khách sạn, nhà nghỉ không đủ phòng. Tất cả những hạn chế mà khách du lịch nêu lại là điều kiện

thuận lợi lớn cho việc kinh doanh lưu trú. Chính vì không đủ phòng khách sạn, nhà nghỉ bán cho khách nên giá cả rất cao. Qua khảo sát thực tế, chúng tôi thấy rằng khách sạn, nhà nghỉ quanh tòa thánh trong những ngày lễ hội rất đắt đỏ. Nhà nghỉ cũng có giá 1.200.000 - 1.500.000 đồng/đêm. Tại thành phố Tây Ninh, giá khách sạn có rẻ hơn giá nhà nghỉ ở gần tòa thánh nhưng cũng tầm 950.000/1.200.000 đồng/đêm.

Biểu đồ 7. Lý do khách nghỉ tại khuôn viên Tòa Thánh

■ Khách sạn, nhà nghỉ nhận đủ khách rồi   ■ Giá khách sạn, nhà nghỉ đắt đỏ   ■ Tiện tham gia các hoạt động của lễ hội

Nguồn: Kết quả khảo sát của nhóm tác giả, 2024

4.2. Đề xuất giải pháp khai thác hiệu quả giá trị nghệ thuật và kiến trúc của đạo Cao Đài trong phát triển du lịch tỉnh Tây Ninh.

Theo Kế hoạch số 1833/KH-UBND của Ủy ban nhân dân tỉnh Tây Ninh ban hành ngày 10 tháng 6 năm 2022, đến năm 2030 du lịch Tây Ninh trở thành ngành kinh tế mũi nhọn, đóng góp 10% GRDP, giải quyết 21.000 lao động, khách tham quan du lịch đạt 37 triệu lượt, doanh thu đạt 35.000 tỷ đồng (Ủy ban nhân dân tỉnh

Tây Ninh, 2022). Với kế hoạch này, nguồn tài nguyên du lịch Tây Ninh phải có hướng khai thác cụ thể. Kiến trúc và lễ hội Cao Đài nếu được khai thác tốt sẽ góp phần cho thành công của Kế hoạch 1833 của tỉnh Tây Ninh.

Dù tham gia du lịch ở loại hình nào, thì mục đích của khách du lịch cũng không ngoài mong muốn là được hưởng thụ, giải trí, học hỏi, thỏa mãn nhu cầu tâm linh,...Thật vậy, qua khảo sát thực tiễn và bảng hỏi, nhóm tác giả thấy rằng khách du

lịch, tín đồ Cao Đài đến lễ hội Cao Đài trong hai năm qua có nhiều khó khăn trong vấn đề trải nghiệm ẩm thực, lưu trú và tham gia lễ hội. Vì vậy, nhóm tác giả đề xuất giải pháp theo thứ tự ưu tiên như sau: Lưu trú, ẩm thực, lễ hội, vệ sinh môi trường và trật tự xã hội.

Về lưu trú: Để giải quyết các vấn đề liên quan tới cơ sở lưu trú phục vụ cho khách du lịch tham gia lễ hội, nhóm tác giả đề xuất một số giải pháp sau nhằm đảm bảo đáp ứng nhu cầu lưu trú của du khách. (1) Đối với cơ sở lưu trú hiện tại, cần nâng cấp và phát triển các khách sạn, homestay xung quanh khu vực Tòa thánh Tây Ninh, đáp ứng nhu cầu nghỉ ngơi và trải nghiệm lễ hội của khách du lịch; (2) Đa dạng hóa các mô hình lưu trú như homestay, lều trại, mô hình “hotel capsule” (khách sạn con nhộng)... một cách linh hoạt để làm nơi lưu trú cho nhu cầu khách du lịch tăng đột biến vào mỗi dịp lễ hội; (3) Tăng cường đào tạo kỹ năng, nghiệp vụ cho nguồn nhân lực đặc biệt là người dân địa phương kinh doanh dịch vụ homestay.

Về ẩm thực: Ban tổ chức nên tổ chức các gian hàng ẩm thực có thu phí, đặc biệt là đối với ẩm thực chay, nhằm đáp ứng nhu cầu thưởng thức ẩm thực địa phương ngon, sạch của du khách tham gia lễ hội. Qua thực tế quan sát tham dự lễ hội, nhóm tác giả nhận thấy tín đồ nữ phái Cao Đài có nhiều kinh nghiệm trong chế biến các món chay và các loại bánh truyền thống, được du khách quan tâm và ưa thích trải nghiệm. Vì vậy, việc tổ chức các gian hàng cung cấp ẩm thực địa phương không chỉ giúp khách du lịch có cơ hội trải nghiệm giá trị ẩm thực đặc trưng mà còn giúp người dân địa phương có thêm nguồn thu nhập từ hoạt động du lịch. Đây cũng là giải pháp giúp bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa ẩm thực địa phương của đạo Cao Đài.

Về lễ hội: Đối với gian trưng bày và biểu diễn nhạc cụ bát âm và nhạc Khmer, nên tăng cường các tiết mục biểu diễn nhạc tài tử, nhạc thánh đường và nhạc sắc tộc để nâng cao trải nghiệm văn hóa của du khách và cộng đồng dân cư địa phương. Đối với các gian trưng bày mô hình các câu chuyện, nhân vật lịch sử, nên sân khấu hóa những câu chuyện, những nhân vật lịch sử. Việc tăng cường cập nhật các nội dung trưng bày sẽ tăng cường sự hứng thú của khách tham quan. Đối với các gian hàng mừng Đại lễ Hội Yên Diêu Trì Cung, nên ưu tiên trái cây, bánh, mứt đảm bảo tính thực tiễn có thể sử dụng lâu dài. Việc bố trí hoa trưng bày cần tiết chế để tránh lãng phí. Ngoài ra, các mô hình triển lãm cần thường xuyên đổi mới, sáng tạo, tránh lặp lại các thiết kế của năm trước nhằm mang tính trải nghiệm đa dạng đồng thời tăng tính thu hút đối với khách tham quan.

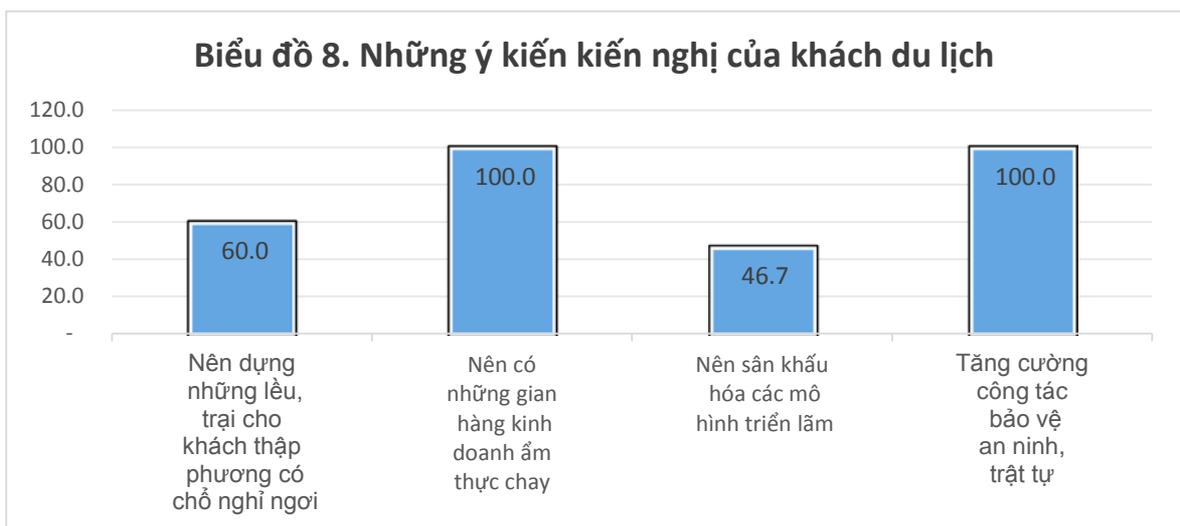
Về vệ sinh môi trường: Để đảm bảo vệ sinh môi trường, Hội thánh nên bố trí những nhà vệ sinh lưu động, đặt ở những nơi phù hợp, thuận tiện cho khách du lịch sử dụng trong quá trình tham quan và tham gia lễ hội đặc biệt tại những khu vực tập trung nhiều du khách. Việc này không chỉ đáp ứng nhu cầu của du khách mà còn giúp duy trì cảnh quan sạch đẹp, hạn chế tình trạng xả thải bừa bãi vào không gian tự nhiên và khu vực rừng thiên nhiên hai bên Đại đồng xã. Bên cạnh đó, Ban tổ chức cần tăng cường các biện pháp tuyên truyền và hướng dẫn vệ sinh môi trường, lắp bảng chỉ dẫn khu vực vệ sinh công cộng đầy đủ giúp khách du lịch giữ gìn vệ sinh chung. Ngoài ra, cần xây dựng các điểm thu gom rác thải hợp lý, khuyến khích du khách và người dân địa phương sử dụng các vật liệu thân thiện với môi trường.

Về an ninh, trật tự: Công tác đảm bảo an ninh trật tự cần được tăng cường

nhằm duy trì không gian lễ hội văn minh. Ban tổ chức cần triển khai các biện pháp kiểm soát chặt chẽ đặc biệt vào thời điểm tập trung đông khách du lịch tham gia lễ hội. Các hành vi trộm cắp, móc túi, cướp giật, mê tín dị đoan... cần phải giảm thiểu tạo môi trường du lịch an toàn. Ngoài ra, lực lượng an ninh cũng cần được sắp xếp và phân bổ hợp lý tại các khu vực trọng điểm như cổng vào, các gian hàng kinh doanh, khu vực biểu diễn để tránh xảy ra

tình trạng lừa đảo, chặt chém khách du lịch. Bên cạnh đó, cũng cần triển khai các biện pháp bố trí hệ thống giám sát camera và lực lượng tình nguyện viên để kịp thời hỗ trợ khách du lịch khi cần thiết. Cuối cùng, cần đẩy mạnh công tác tuyên truyền về an ninh, an toàn thông qua hệ thống loa phát thanh, các biển báo nhằm cung cấp các kiến thức, nâng cao tính cảnh giác và tuân thủ các quy định chung tới các hộ kinh doanh, người dân và khách du lịch.

Biểu đồ 8. Những ý kiến kiến nghị của khách du lịch

Nguồn: Kết quả khảo sát của nhóm tác giả, 2024

5. Kết luận

Trong quá trình phát triển, đạo Cao Đài đã xây dựng nên những giá trị văn hóa cho tôn giáo mình. Trong đó, có thể kể đến một quần thể các công trình kiến trúc trong nội ô tòa thánh và lễ hội. Kiến trúc Cao Đài (chủ yếu là đền Thánh và điện thờ Phật Mẫu) là những công trình đồ sộ, rực rỡ với ba tông màu chủ đạo vàng, xanh, đỏ. Mỗi chi tiết trong kiến trúc Cao Đài đều mang một ý nghĩa tôn giáo và ý nghĩa giáo dục. Kiến trúc Cao Đài thể hiện sự dung hòa của kiến trúc phương Đông và phương Tây; dung hòa kiến trúc của các tôn giáo. Tất cả tạo nên một công trình kiến trúc tâm

linh đẹp mắt, thu hút khách du lịch đến tham quan. Về lễ hội, đạo Cao Đài có hai lễ hội lớn: Đại lễ vía Đức Chí Tôn và Đại lễ Hội Yên Diêu Trì Cung. Lễ hội Cao Đài có không gian phần lễ trang trọng với nghi thức chặt, có đồng nhi đọc kinh theo điệu nhạc trầm bổng. Về phần hội, lễ hội Cao Đài có những hoạt động giải trí vừa trang nghiêm với nghi thức rước Cô Tiên, vừa vui nhộn với các hoạt động múa tứ linh, múa rồng nhang, triển lãm tích sử, nhạc cụ, hoa, quả, bánh mứt,...

Đến với lễ hội Cao Đài du khách được tham quan các công trình kiến trúc độc đáo, được tham gia các nghi lễ cúng tế và

vui chơi giải trí. Kiến trúc và lễ hội Cao Đài thật sự thu hút khách du lịch trong và ngoài nước. Tuy nhiên, Ban tổ chức cần quan tâm hơn đến công tác an ninh, trật tự, vệ sinh môi trường, an toàn thực phẩm, tổ chức nơi nghỉ ngơi cho du khách như lều trại (có thể thu phí). Đa dạng hóa mô hình triển lãm, tăng cường các xuất biểu diễn

nhạc thánh đường, nhạc sắc tộc Hoa, Khmer, sân khấu hóa các tích sử thay vì triển lãm mô hình. Với những kiến nghị này, hy vọng góp phần giúp cho lễ hội Cao Đài hấp dẫn hơn, thu hút nhiều du khách đến tham quan, vui chơi, lễ bái và cũng là cách giúp cho hội thánh Cao Đài Tây Ninh tăng thêm thu nhập.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Huỳnh Ngọc Thu (2017), *Đạo Cao Đài ở Nam Bộ và các mối quan hệ*, NXB Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh
- Lê Anh Dũng (1996), *Lịch sử đạo Cao Đài thời kỳ tiền ẩn (1920 – 1926)*, NXB Thuận Hóa, Huế.
- Lê Ngọc Hòa (1997), *Lễ hội Cao Đài Tây Ninh*, Luận văn thạc sĩ Khoa Văn hóa học, Trường Đại học Văn hóa Hà Nội.
- Nguyễn Thanh Xuân (2020), *Tôn giáo và Chính sách tôn giáo ở Việt Nam*, NXB Tôn giáo.
- Trần Ngọc Thêm (1996), *Tìm về bản sắc văn hóa Việt Nam*, Nxb Thành phố Hồ Chí Minh.
- Ủy ban nhân dân tỉnh Tây Ninh (2022). *Kế hoạch số 1833/KH-UBND “Phát triển du lịch tỉnh Tây Ninh đến năm 2025 và định hướng đến năm 2030”*.

Ngày nhận bài: 17/02/2025

Ngày chấp nhận đăng: 20/3/2025